

Předběžné opatření

Jedním z aspektů práva na spravedlivý proces je právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. To zahrnuje povinnost vypořádat se se všemi námitkami účastníků majícími vztah k projednávané věci v míře odpovídající jejich závažnosti. Rozsah odpovědi se může lišit úměrně významu námitek či otázek, které účastník vnáší do řízení. Dokonce i úplná "ignorance" konkrétního argumentu nemusí představovat porušení práva na spravedlivý proces či soudní ochranu, jde-li o argument, který je pro posouzení věci zjevně bezpředmětný, či jedná-li se o argument, který účastník řízení formuloval toliko zcela obecně a nekonkrétně. Naopak otázkami podstatnými či stěžejními pro rozhodnutí věci se soud musí zabývat pečlivě a výslovně. Tyto závěry jsou použitelné nejen na rozhodnutí ve věci samé, ale uplatní se rovněž ve vztahu k rozhodnutím o předběžném opatření.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 1858/24 ze dne 8.10.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavních stížnostech 1) H.P., zastoupené Mgr. J.D., advokátem, sídlem P., a 2) Ing. J.P., zastoupeného Mgr. P.S., Ph.D., LL.M., advokátem, sídlem P., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2024, č. j. 14 Cmo 98/2024-880, za účasti Vrchního soudu v Praze, jako účastníka řízení, a 1) JUDr. J.B., MJur, advokáta a insolvenčního správce dlužníka T.B. a 2) MR COMMUNICATIONS, s. r. o., sídlem P., zastoupené Mgr. P.K., advokátem, sídlem P. a 3) BOHEMIA ENERGY entity s.r.o., sídlem P., zastoupené Mgr. V.P., advokátem, sídlem P., jako vedlejších účastníků řízení, tak, že ústavní stížnosti dosud vedené pod sp. zn. III. ÚS 1858/24 a sp. zn. III. ÚS 1886/24 se spojují ke společnému řízení a budou nadále vedeny pod sp. zn. III. ÚS 1858/24. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 18. 4. 2024, č. j. 14 Cmo 98/2024-880, porušil základní právo stěžovatelů na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto rozhodnutí se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkový stav věci a průběh předchozího řízení

1. Ústavní soud v nyní posuzované věci posuzoval otázku ústavnosti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření.

2. Městský soud v Praze ("městský soud") usnesením ze dne 26. 10. 2021, č. j. 74 Cm 78/2018-331, potvrzeným usnesením Vrchního soudu v Praze ("vrchní soud") ze dne 11. 2. 2022, č. j. 14 Cmo 352/2021-437, nařídil předběžné opatření, kterým stěžovatelům zakázal jakkoli zatěžovat, disponovat či zcizit ve výroku uvedené nemovitosti.

3. Městský soud poté rozsudkem ze dne 1. 11. 2023, č. j. 74 Cm 78/2018-809, rozhodl ve věci samé tak, že zamítl žalobu, kterou se první vedlejší účastník domáhal po obou stěžovatelích a v záhlaví označených obchodních společnostech (druhá a třetí vedlejší účastnice řízení) společně a nerozdílně zaplacení částky 15 680 000 Kč s úrokem z prodlení, resp. kterou se domáhal po stěžovateli a druhé a třetí vedlejší účastnici řízení společně a nerozdílně zaplacení částky 143 887 440 Kč. Rozsudek dosud nenabyl právní moci, neboť jej první vedlejší účastník napadl odvoláním (pozn. Ústavního soudu: Ústavní soud z databáze infoSoud ověřil, že ve věci nadále probíhá odvolací řízení).

4. V nastalé procesní situaci podala stěžovatelka dne 18. 12. 2023 návrh na zrušení nařízeného

předběžného opatření. Městský soud usnesením ze dne 22. 12. 2023, č. j. 74 Cm 78/2018-813, návrhu vyhověl. Ve stručném odůvodnění odkázal na rozhodnutí ve věci samé, jímž shledal žalobu prvního vedlejšího účastníka nedůvodnou a v plném rozsahu ji zamítl. Podle městského soudu nebyly osvědčeny skutečnosti rozhodné pro uložení povinnosti předběžným opatřením, a proto postupoval podle § 77 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád ("o. s. ř.") a předběžné opatření zrušil.

5. K odvolání prvního vedlejšího účastníka ve věci rozhodoval vrchní soud, který napadeným usnesením rozhodnutí městského soudu změnil tak, že návrh na zrušení předběžného opatření zamítl. Vrchní soud označil rozhodnutí o zrušení nařízeného předběžného opatření za předčasné. Uvedl, že zánik předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. b) o. s. ř. předpokládá, že rozsudek městského soudu ve věci samé nabude právní moci, což se ovšem doposud nestalo. Vrchní soud se vypořádal rovněž se stěžovatelčinou námitkou nepřiměřenosti nařízeného předběžného opatření, jež zatížilo nemovitosti v hodnotě minimálně 151 980 000 Kč. Tuto námitku označil za nedůvodnou, přičemž odkázal na svá předchozí rozhodnutí.

II. Argumentace stěžovatelů

6. Stěžovatelé s rozhodnutím vrchního soudu nesouhlasí a napadají jej ústavními stížnostmi, v nichž namítají porušení svých základních práv zaručených čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ("Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

7. Vrchnímu soudu vytýkají, že napadené rozhodnutí založil výlučně na tom, že nebyly splněny podmínky pro zánik předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Vrchní soud dle stěžovatelů rezignoval na posouzení právního závěru městského soudu, podle něhož jsou splněny podmínky pro zrušení předběžného opatření ve smyslu § 77 odst. 2 o. s. ř. Napadené rozhodnutí považují za nepřezkoumatelné, nepředvídatelné a překvapivé. Uvádějí, že předběžné opatření nemůže vedle rozhodnutí ve věci samé obstát, přičemž je dle jejich názoru zcela nepodstatné, zda meritorní rozhodnutí nabylo právní moci či nikoliv. S odkazem na komentářovou literaturu uvádějí, že "právní teorie i soudní praxe pod případy pomínutí důvodů, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, podřazuje i situace, kdy se později, a to i v důsledku provedení dokazování ve věci samé, zjistí, že předpoklady pro nařízení předběžného opatření dány nebyly."

8. Stěžovatel ve svém návrhu odkazuje rovněž na nálezný sp. zn. III. ÚS 208/20 ze dne 29. 9. 2020, v němž Ústavní soud zejména s ohledem na samotnou povahu procesního institutu předběžného opatření zdůraznil, že s postupným plynutím času hodnotí jeho další trvání kritičtěji. Na počátku řízení, kdy soud teprve začíná zjišťovat relevantní skutkové okolnosti věci, je smysluplné "zafixovat" poměry účastníků tak, aby soudní řízení mělo v konečném důsledku i reálný smysl a význam (typicky existuje obava z vykonatelnosti posléze vydaného rozhodnutí). Postupně zjišťované skutečnosti by proto měly dále potvrzovat smysluplnost další existence předběžného opatření. Pokud se však takové skutečnosti neobjeví nebo původní důvody dokonce pozbývají relevance, není dán žádný rozumný důvod, aby soudy trvaly na jeho dalším pokračování. Stěžovatel má za to, že relevantní novou skutečností ve shora uvedeném smyslu je i prvostupňové rozhodnutí ve věci samé. Současně zdůrazňuje, že na tyto závěry plynoucí z nálezného judikatury Ústavního soudu upozornil již v průběhu předchozího řízení, nicméně vrchní soud je pomínil.

III. Vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení

9. Ústavní soud vyžádal vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení. Zasilal jim přitom pouze ústavní stížnost původně samostatně vedenou pod sp. zn. III. ÚS 1858/24, neboť je v podstatných rysech shodná s ústavní stížností podanou stěžovatelem (původně vedenou pod sp. zn. III. ÚS 1886/24).

10. Vrchní soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Uvedl, že důvod (nepravomocné rozhodnutí ve věci samé), pro který městský soud přistoupil ke zrušení předběžného opatření, může vést pouze k zániku tohoto opatření, ovšem až poté, co správnost meritorního rozhodnutí přezkoumá odvolací soud. Vrchní soud doplnil, že "tím není samozřejmě dotčena možnost, že pokud se v průběhu řízení bude jevit jako pravděpodobné, že žaloba nebyla podána důvodně, bude namíste nařízené předběžné opatření zrušit. To však vyžaduje zjištění konkrétních skutečností, které takový závěr odůvodní".

11. První vedlejší účastník navrhl ústavní stížnosti odmítnout. Vyjádřil názor, že nepravomocné zamítnutí žaloby nepředstavuje zákonem předpokládaný důvod pro zánik ani pro zrušení předběžného opatření. Úvahu, že nepravomocné zamítnutí žaloby je důvodem pro zrušení předběžného opatření, označil za nonsens, neboť vede k absurdnímu závěru. V praxi by totiž každé nepravomocné zamítnutí žaloby vedlo ke zrušení nařízeného předběžného opatření. Takový postup by dle vedlejšího účastníka byl v příkrém rozporu se smyslem právní úpravy. Má-li mít předběžné opatření skutečný význam, musí jeho účinky zásadně trvat až do pravomocného skončení řízení. Napadené rozhodnutí považuje za odůvodněné a konzistentně navazující na argumentaci obsaženou již v počátečním rozhodnutí o nařízení předběžného opatření.

12. Druhá vedlejší účastnice navrhla zrušení napadeného rozhodnutí. Uvedla, že vrchní soud přezkoumával otázku, zda byly splněny předpoklady pro zánik předběžného opatření ve smyslu § 77 odst. 1 o. s. ř., čímž zcela pominul rozlišení mezi institutem zániku a institutem zrušení předběžného opatření. Předběžné opatření označil za nepřiměřené.

13. Zrušení napadeného rozhodnutí navrhla rovněž třetí vedlejší účastnice, která uplatnila obdobné námítky jako druhá vedlejší účastnice. Uvedla, že vrchní soud posuzoval otázku zániku předběžného rozhodnutí, ale nezabýval se namítanou otázkou jeho zrušení. Napadené rozhodnutí je proto dle jejího názoru nepřezkoumatelné.

14. Ústavní soud nezasílal vyjádření k replice, neboť neobsahovala žádné nové skutečnosti, které by stěžovatelům nebyly známy z průběhu předchozího řízení.

IV. Splnění podmínek řízení, spojení věcí

15. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnosti byly podány včas k tomu oprávněnými stěžovateli, kteří byli účastníky řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí. Stěžovatelé jsou právně zastoupeni advokátem v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jejich ústavní stížnosti jsou přípustné (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatelé vyčerpali všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

16. Podle ustanovení § 63 zákona o Ústavním soudu, ve spojení s ustanovením § 112 odst. 1 o. s. ř., může Ústavní soud spojit ke společnému projednání věci, které u něho byly zahájeny a skutkově spolu souvisejí nebo se týkají týchž účastníků či týchž rozhodnutí. Obě ústavní stížnosti tyto podmínky splňují, neboť napadly témuž soudci zpravodaji, napadají shodné rozhodnutí obecných soudů, které bylo vydáno v jednom společném řízení vedeném proti oběma stěžovatelům, a souvisí spolu jak skutkově, tak v osobách účastníků.

V. Vlastní posouzení věci

17. Po posouzení návrhů stěžovatelů, obsahu napadeného rozhodnutí, vyžádaného spisu a vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

V. A) Obecná východiska

18. V posuzovaném případě je předmětem přezkumu rozhodnutí vrchního soudu, jímž z pozice odvolací instance zamítl návrh na zrušení předběžného opatření. Ústavní soud předně připomíná, že k přezkumu rozhodování obecných soudů o předběžných opatřeních přistupuje zdrženlivě. Předběžná opatření jsou dočasného charakteru, nezasahují do práv a povinností účastníků řízení konečným způsobem ani jimi není předjímán výsledek řízení ve věci samé (srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 802/19 ze dne 4. 6. 2019, bod 13). Tato obecná východiska se týkají nejen samotného rozhodování o nařízení předběžného rozhodnutí, ale rovněž rozhodování o jejich dalším "právním životě", tj. typicky o jejich zrušení.

19. Vzhledem ke specifické povaze těchto rozhodnutí je Ústavní soud podrobuje pouze tzv. omezenému testu ústavnosti. Při něm zkoumá, zda předběžné opatření mělo zákonný podklad (čl. 2 odst. 2 Listiny), bylo vydáno příslušným orgánem (čl. 38 odst. 1 Listiny) a není projevem svévole či libovůle (čl. 1 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny).

20. Ústavní soud se s ohledem na stížnostní argumentaci soustředil na posouzení otázky, zda napadené usnesení není projevem svévole. Pojem svévole Ústavní soud ve své ustálené judikatuře interpretoval ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, dále jako nerespektování kogentní normy, interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je i přepjatý formalismus), jakož i interpretace a aplikace zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsensuálně akceptovaném významu a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy (srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 351/04 ze dne 24. 11. 2004). Zároveň lze za svévoli považovat extrémní porušení práva na spravedlivý proces (soudní ochranu). Právo na spravedlivý proces má totiž v podmínkách právního státu důležité postavení a jeho záruka patří k základním principům každé demokratické společnosti, neboť bez garancí skutečně spravedlivého procesu by jakákoliv reálná ochrana práv byla iluzorní (srov. blíže např. nález sp. zn. II. ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014).

21. Jak plyne z ustálené judikatury Ústavního soudu, jedním z aspektů práva na spravedlivý proces je rovněž právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. To zahrnuje povinnost srozumitelně sdělit závěr, jaký soud ve věci učinil o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce, a též vypořádat se se všemi námitkami účastníků majícími vztah k projednávané věci v míře odpovídající jejich závažnosti (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2903/14 ze dne 12. 5. 2015, bod 37). Ačkoliv se rozsah povinnosti řádného (dostatečného) odůvodnění soudních rozhodnutí může odlišovat v závislosti mimo jiné na povaze daného rozhodnutí i okolnostech konkrétního případu, platí, že Ústavní soud vztahuje právo na řádné odůvodnění i na rozhodnutí o předběžných opatřeních (srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 1554/08 ze dne 15. 1. 2009). Není-li z takového rozhodnutí alespoň v základních rysech zřejmé, jakými úvahami byl soud při formulaci výroku veden, je třeba jej považovat za nepřezkoumatelné (tamtéž, bod 15).

22. Ústavní soud již dříve potvrdil, že obecné soudy vždy přizpůsobují odůvodnění svých rozhodnutí argumentaci přednesené v daném řízení (srov. nález III. ÚS 1200/23 ze dne 20. 3. 2024, bod 41). Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí nemůže být chápána tak, že se vyžaduje podrobná odpověď na každý argument. Soud má ovšem povinnost vypořádat se se všemi pro předmět řízení relevantními argumenty, které byly v průběhu řízení vzneseny. Způsob vypořádání musí být takový, aby bylo z rozhodnutí pro dotčeného účastníka řízení snadno odvoditelné, z jakého důvodu nemůže jím uplatněná argumentace obstát.

23. Ústavní soud dále uvádí, že rozsah odpovědi se může lišit úměrně významu námitek či otázek, které účastník vnáší do řízení. Dokonce i úplná ignorace konkrétního argumentu nemusí představovat porušení práva na spravedlivý proces či soudní ochranu, jde-li o argument, který je pro posouzení věci zjevně bezpředmětný, či jedná-li se o argument, který účastník řízení formuloval

toliko zcela obecně a nekonkrétně. Naopak otázkami podstatnými či stěžejními pro rozhodnutí věci se soud musí zabývat pečlivě a výslovně (srov. např. nálezn sp. zn. IV. ÚS 1132/22 ze dne 15. 11. 2022, bod 28 a zde citovanou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva). Tyto závěry jsou použitelné nejen na rozhodnutí ve věci samé, ale uplatní se rovněž ve vztahu k rozhodnutím o předběžném opatření.

V. B) Aplikace na nyní posuzovaný případ

24. Vrchní soud shora předestřeným povinnostem plynoucím z ústavního přezkumu předběžných opatření nedostál. Jak vyplývá již ze shora provedené rekapitulace průběhu předchozího řízení, stěžovatelka se svým návrhem ze dne 18. 12. 2023 (srov. spis, č. l. 807) domáhala zrušení nařízeného předběžného opatření, což odůvodnila mimo jiné vydáním prvoinstančního meritorního rozhodnutí. Stěžovatelka vnesla do řízení otázku, zda nepravomocné rozhodnutí nalézacího soudu ve věci samé vyznívající ve prospěch žalovaných stěžovatelů coby osob povinných z předběžného opatření, zakládá důvod pro zrušení tohoto předběžného opatření. S touto námitkou či otázkou, jež definovala samotný předmět nyní posuzovaného řízení, se vrchní soud nevypořádal a zcela ji přehlédl. Jednalo se přitom o otázku, která byla dostatečně konkrétní a pro rozhodnutí o dalším trvání nařízeného předběžného opatření nepochybně zásadní.

25. Vrchní soud se v napadeném rozhodnutí zabýval ve vztahu k nepravomocnému zamítnutí žaloby toliko otázkou zániku předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Dospěl k bezrozpornému závěru, že zánik předběžného opatření dle uvedeného ustanovení předpokládá, že rozsudek soudu prvního stupně, kterým zamítl žalobu prvního vedlejšího účastníka řízení, nabude právní moci (srov. usnesení vrchního soudu, bod 14), což se v nyní posuzovaném případě prozatím nestalo. Následně uvedl, že "ze soudem prvního stupně dovozeného důvodu je rozhodnutí o zrušení nařízeného předběžného opatření tudíž přinejmenším předčasné, neboť závěr o tom, že soud prvního stupně ve věci samé rozhodl správně tak, že žalobu zamítl, v této fázi řízení spolehlivě učinit nelze."

26. Vrchní soud v napadeném rozhodnutí důsledně nerozlišil institut zániku předběžného opatření podle § 77 odst. 1 o. s. ř. a institut zrušení předběžného opatření podle § 77 odst. 2 o. s. ř., jehož se ve svém návrhu dovolávala též stěžovatelka a podle něž postupoval městský soud, který předběžné opatření zrušil (srov. usnesení městského soudu, s. 2). Stěžovatelka a stejně tak i stěžovatel dostali pouze nevyžádanou odpověď na otázku, zda je vydání nepravomocného meritorního rozhodnutí nalézacího soudu důvodem pro zánik předběžného opatření, aniž by jim ovšem vrchní soud jakkoliv vysvětlil, proč v rámci své přezkumné pravomoci zamítl návrh na zrušení předběžného opatření, resp. proč nepravomocné meritorní rozhodnutí soudu prvního stupně nezakládá důvod pro zrušení předběžného opatření. Rozhodnutí vrchního soudu nepřezkoumává napadené rozhodnutí městského soudu a v podstatě se mýlí s důvody, z nichž přistoupil ke zrušení předběžného opatření podle § 77 odst. 2 o. s. ř. Napadené rozhodnutí vrchního soudu proto vykazuje ústavněprávní deficit, který je možné napravit jen kasačním zásahem Ústavního soudu.

VI. Závěr

27. Napadeným usnesením vrchního soudu bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud z výše uvedených důvodů podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavním stížnostem a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadené usnesení zrušil. Nad rámec shora uvedeného Ústavní soud doplňuje, že tímto náleznem neaprobuje závěr, že nepravomocné rozhodnutí nalézacího soudu apriorně vede ke zrušení předběžného opatření. V nyní posuzované věci se vrchní soud touto otázkou vůbec nezabýval, ačkoliv tvořila k návrhu stěžovatelky samotný předmět řízení. Ústavní soud svým kasačním zásahem vytváří vrchnímu soudu procesní prostor, aby účastníkům řízení na tuto otázku poskytl odpověď, a to se současným zohledněním dalších jimi uplatněných věcných námitek (např. přiměřenost předběžného

opatření či odůvodnění jeho dalšího trvání s plynutím času).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Právní otázka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Moderace nákladů](#)
- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)